

**ВЛИЯНИЕ НА РАЗЛИЧНИ ПЛЪТНОСТИ НА БАЛУРА
(SORGHUM HALEPENSE (L.) PERS) ВЪРХУ ДОБИВА
ОТ СРЕДНО РАННИ И КЪСНИ СОРТОВЕ КАРТОФИ
INFLUENCE OF DIFFERENT DENSITIES OF JOHNSON GRASS
(SORGHUM HALEPENSE (L.) PERS) ON THE YIELD
OF MIDDLE EARLY AND LATE VARIETIES OF POTATOES**

Ангел Христосков, Щелияна Калинова*
Angel Hristoskov, Shteliyana Kalinova*

*E-mail: s_kalinova@yahoo.com

Abstract

A study of the competitive relationship between *Johnson grass* - *Sorghum halepense* (L.) Pers and mid-early and late varieties of potatoes was conducted during the period 2009-2011 in order to establish the extent of the harmful effects of the weed on the crop. A two-factor field experiment was done applying the method of fractional parcels with four varieties of potatoes and a different density of Johnson grass - from 0 to 8 per m² in a geometric progression. The potato production grown without *Johnson grass* competition was the highest and ranged from 1414.3 kg/dka for the *Agria* variety to 2367.3 kg/dka for the *Markiz* variety. The yield of potatoes with a density of 8 per m² of *Johnson grass* proved the lowest. The relatively high yields under the experimental conditions were due to the fact, that the experimental plots were kept weed-free throughout the growing season of the crop.

Key words: potatoes, Johnson grass, density, yield.

ВЪВЕДЕНИЕ

Балурът (*Sorghum halepense* (L.) Pers) е многогодишен коренищен плевел от семейство Роасае. Образува подземни коренища, ясночленести, с дебели междувъзлия. Развитието му започва масово през месец май. Продължителността на вегетационния период е от 120 до 150 дни. Видът плодоноси в годината на поникването си и се размножава вегетативно и със семена. Едно растение от балур развива до 11 000 броя семена, които запазват жизнеността си в почвата до седем години дори ако са преминали през храносмилателния тракт на животни. Те поникват при трайно затопляне на почвата над 20°C и до есента образуват добре развито вертикално коренище. От спящите пъпки най-напред се развиват издънки, които нарастват отначало за сметка на хранителните вещества, които се намират в отрязъка на коренището. Корените се образуват по-късно - след една до три седмици (Топев, 2004, 2007). Времето след поникването на издънките,

преди те да са се вкоренили добре, е най-подходящо за унищожаването им (Dimitrova, 2007; Lyubenov, 1999; Stoimenova, 2007; Nelson, 1989).

Растенията на балура развиват мощни стъбла, за формирането на които се извличат големи количества вода и хранителни вещества от почвата, в резултат на което тя силно се изсушава и обеднява (Zhalnov, 1992; Stoimenova, 2007a, 2007b; Arnold, 1990). Освен това плевелът е гостоприемник на болести и неприятели по редица култури (Tonev, 2007).

У нас проблемът с балура при картофите ежегодно нараства. Причините за това са различни, като най-често се касае за ненавременни и некачествени обработки на почвата, нарушени сеитбообращения, недостатъчно застъпване на химическите средства за контрол и др. (Bahariev, 1992; Peev, 1985).

Проучванията за вредата на този плевел при картофите са недостатъчни и непълни, което дава основание за по-конкретна научна разработка.

Целта на настоящото проучване е да се установи влиянието на различни плътности на балура върху добива от средно ранни и късни сортове картофи.

МАТЕРИАЛИ И МЕТОДИ

През периода 2009-2011 г. в опитното поле на катедра "Земеделие и хербология" при АУ - Пловдив се изведе полски опит с два сорта средно ранни картофи - Санте и Фонтане, и с два сорта късни картофи – Агрива и Маркиз, при плътност на балура от 0 до 8 броя/м² в геометрична прогресия. Опитът е заложен в 4 повторения за вариант при големина на опитната парцела 10 м² и на реколтната парцела 5 м².

Почвата в опитното поле е алувиално-ливадна, с троховидно-зърнеста структура в повърхностния слой. Мощността на хумусния хоризонт е от 25 до 28 см. Почвата е тежка, като съдържанието на физична глина в трите хоризонта достига 50%. Обемната плътност на почвата средно за периода на проучването беше 1,33 g/cm³. Тази стойност на обемната плътност е по-висока от оптималната за нормален растеж и развитие на картофени клубени. Хумусното съдържание на почвата в опитната площ е от 1,69 до 1,72%. Реакцията на почвата е неутрална и е в границите от 7,85 до 7,90.

Данните за влиянието на плътността на плевела върху добива от картофите са обработени статистически (Lidanski, 1988) по метода на разликите ANOVA.

РЕЗУЛТАТИ

Данните от проучването за влиянието на различни плътности на балура върху добива от картофи показват следното. Средният добив от сорта Санте в контролата без заплевеляване е 2183,33 kg/dka. В контролата добивът е най-висок през 2011 г. - 2638,25 kg/dka, а най-нисък през 2009 г. - 1819,50 kg/dka.

При статистическата обработка на осреднените данни за трите експериментални години се установи, че плътност на плевела дори от 1 бр./м² оказва влияние върху добива от картофи. Разликата в добива между

този вариант и контролата обаче не е статистически доказана (табл. 1). При плътност на балура 2 бр./m², 4 бр./m² и 8 бр./m² добивът от сорта Санте средно за периода на проучване е съответно 1630,33, 1208,33 и 650,33 kg/dka. При тези варианти разликата в добива, сравнено с контролата, е статистически доказана при ниво на значимост GD 0,1 %.

Таблица 1/Table 1

Добив от картофи, сорт Санте, при различна плътност на балура
(*Sorghum halepense*(L.)Pers)
Yield of potatoes, variety Sante at different densities of Johnson-grass
(*Sorghum halepense*(L.)Pers)

Плътност на балура Density of <i>S. halepense</i>	Добив, kg/dka Yield, kg/dka			
	2009 г. 2009 year	2010 г. 2010 year	2011 г. 2011 year	Средно Average
0 бр./ m ² 0 numbers/m ²	1819,50	2092,00	2638,25	2183,33
1 бр./ m ² 1 numbers/m ²	1798,75 ----	2068,25 ----	2609,25 ----	2158,67 n.s.
2 бр./ m ² 2 numbers/m ²	1358,50 ----	1561,75 ----	1969,50 ----	1630,33 ----
4 бр./ m ² 4 numbers/m ²	1007,25 ----	1157,75 ----	1459,50 ----	1208,33 ----
8 бр./ m ² 8 numbers/m ²	542,75 ----	623,75 ----	784,00 ----	650,33 ----
GD 5%	3,20	3,85	2,75	237,04
GD 1%	4,50	5,41	3,87	343,30
GD 0,1%	6,35	7,64	5,46	514,95

При сорта Фонтане средно за трите години на проучване добивът в контролата без плевели е 2209,33 kg/dka. Най-висок добив е получен през 2011 год. - 2669,50 kg/dka, а най-нисък – през 2009 год. - 1841,25 kg/dka (табл. 2). При сорта Фонтане средният добив при плътност на балура 1 бр./m² е само с 9,0 kg/dka по-нисък спрямо контролата, като тази разлика статистически не е доказана. Добивът от картофи, сорт Фонтане, при плътност на балура 2 бр./m², 4 бр./m² и 8 бр./m² е съответно 1605,00, 1214,00 и 664,33 kg/dka. Разликите в добива при тези плътности на балура и контролата са доказани при ниво на значимост GD 0,1% (табл.2). Разликите в добива от двата средно ранни сорта – Санте и Фонтане, както по години, така и по варианти са незначителни и не се доказват статистически.

Резултатите от опита с късните сортове картофи показват следното. Добивът от сорта Агрива средно за периода е 1414,33 kg/dka, той е най-висок през 2011 г. - 1720,00 kg/dka, а най-нисък през 2009 г. - 1146,75 kg/dka. Добивът от картофи, сорт Агрива, при плътност на балура 1 бр./m² средно за трите години на проучване е с 15,0 kg/dka по-нисък отколкото в контролата.

Таблица 2/Table 2

Добив от картофи, сорт Фонтане, при различна плътност на балура
(*Sorghum halepense*(L.) Pers)
Yield of potatoes, variety Fontane at different densities of Johnson-grass
(*Sorghum halepense*(L.) Pers)

Плътност на балура Density of <i>S. halepense</i>	Добив, kg/dka Yield, kg/dka			
	2009 г. 2009 year	2010 г. 2010 year	2011 г. 2011 year	Средно Average
0 бр./ m ² 0 numbers/m ²	1819,50	2092,00	2638,25	2183,33
1 бр./ m ² 1 numbers/m ²	1798,75 ----	2068,25 ----	2609,25 ----	2158,67 n.s.
2 бр./ m ² 2 numbers/m ²	1358,50 ----	1561,75 ----	1969,50 ----	1630,33 ----
4 бр./ m ² 4 numbers/m ²	1007,25 ----	1157,75 ----	1459,50 ----	1208,33 ----
8 бр./ m ² 8 numbers/m ²	542,75 ----	623,75 ----	784,00 ----	650,33 ----
GD 5%	3,20	3,85	2,75	237,04
GD 1%	4,50	5,41	3,87	343,30
GD 0,1%	6,35	7,64	5,46	514,95

Таблица 3/Table 3

Добив от картофи, сорт Агрива, при различна плътност на балура
(*Sorghum halepense*(L.) Pers)
Yield of potatoes, variety Agria at different densities of Johnson-grass
(*Sorghum halepense*(L.) Pers)

Плътност на балура Density of <i>S. halepense</i>	Добив, kg/dka Yield, kg/dka			
	2009 г. 2009 year	2010 г. 2010 year	2011 г. 2011 year	Средно Average
0 бр./ m ² 0 numbers/m ²	1146,75	1375,75	1720,00	1414,33
1 бр./ m ² 1 numbers/m ²	1135,25 ----	1359,75 ----	1702,75 ----	1399,33 n.s.
2 бр./ m ² 2 numbers/m ²	776,75 ----	931,75 ----	1165,00 ----	958,00 ----
4 бр./ m ² 4 numbers/m ²	447,75 ----	677,00 ----	871,50 ----	665,67 ----
8 бр./ m ² 8 numbers/m ²	322,74 ----	384,00 ----	474,00 ----	393,67 ----
GD 5%	3,21	5,08	4,64	166,90
GD 1%	4,51	7,14	6,51	241,72
GD 0,1%	6,37	10,08	9,19	362,58

Тази разлика обаче статистически не е доказана (табл. 3). Добивът от картофи при този сорт при плътност на балура 2, 4 и 8 бр./m² се редуцира и е съответно 958,00, 665,67 и 393,67 kg/dka. Разликите в добива при тези плътности на балура и контролата без плевели са статистически доказани (табл. 3).

При условията на опита най-висок среден добив - 2367,33 kg/dka, е получен от сорта Маркиз, отглеждан без конкуренция на плевели. Добивът от сорта Маркиз, отглеждан при плътност на балура 1 бр./m², е по-нисък с 16,33 kg/dka спрямо контролата, което показва, че този сорт е най-чувствителен на заплевеляване с балур, сравнен с останалите проучвани сортове. При плътност на балура 2, 4 и 8 бр./m² добивът от сорта Маркиз е съответно 1670,67, 1209,67 и 763,33 kg/dka. Разликите в добива при тези плътности на балура и контролата са доказани статистически (табл. 4).

Таблица 4/Table 4

Добив от картофи, сорт Маркиз, при различна плътност на балура
(*Sorghum halepense*(L.) Pers)
Yield of potatoes, variety Markiz at different densities of Johnson-grass
(*Sorghum halepense*(L.) Pers)

Плътност на балура Density of <i>S.halepense</i>	Добив, kg/dka Yield, kg/dka			
	2009 г. 2009 year	2010 г. 2010 year	2011 г. 2011 year	Средно Average
0 бр./ m ² 0 numbers/m ²	1994,00	2290,75	2817,25	2367,33
1 бр./ m ² 1 numbers/m ²	1986,25 --	2280,00 ---	2787,00 ---	2351,00 n.s.
2 бр./ m ² 2 numbers/m ²	1384,75 ---	1592,00 ---	2035,00 ---	1670,67 ---
4 бр./ m ² 4 numbers/m ²	1002,50 ---	1152,50 ---	1473,25 ---	1209,67 ---
8 бр./ m ² 8 numbers/m ²	632,75 ---	727,25 ---	929,75 ---	763,33 ---
GD 5%	4,19	4,24	5,45	214,25
GD 1%	5,88	5,96	7,66	310,30
GD 0,1%	8,30	8,42	10,81	465,45

ИЗВОДИ

1. Добивът от картофи и при четирите проучвани сорта е най-висок в контролата, поддържана чиста от балур и от други видове плевели през цялата вегетация на културата. При условията на опита най-висок добив е получен от сорта Маркиз (2367,33 kg/dka), а най-нисък – от сорта Агрива (1414,33 kg/dka). Сравнително ниският добив при сорта Агрива се дължи на факта, че този сорт не достига максимума на своя биологичен потенциал при отглеждането му в полски условия.

2. При плътност на балура от 1 бр./m² добивът от картофи и при четирите проучвани сорта намалява незначително. Разликата в добивите между този вариант и добива в контролата не се доказва статистически.
3. Разликата в добива от картофи, отглеждани при плътност на балура 2, 4 и 8 бр./m² и контролата без плевели при сортовете Санте, Фонтане, Агрис и Маркиз се доказва статистически.
При сорта Санте добивът е съответно 1630, 1208 и 650 kg/dka. При останалите сортове тази тенденция се запазва.

LITERATURA

- Bahariev, D. i kol.*, 1992. Bolesti, pleveli i nepriyateli po zelenchukovite kulturi. Zemizdat, Sofia.
- Dimitrova, Tsv., Plamen Marinov-Serafimov*, 2007. Smesenite posevi na lyutserna (*Medicago sativa* L.) s mnogogodishni zhitni trevi - ekologosaoobrazna alternativa sreshtu invaziyata na balur (*Sorghum halepense* (L.) Pers.) i palamida (*Cirsium arvense* L.). – Selskостopanska nauka, XL, № 5, 21-28.
- Zhalnov, I., I. Zhelyazkov*, 1992. Konkurentni vatrevidovi vzaimootnoshenia pri balura (*Sorghum halepense* (L.) Pers.). – V: Nauchni trudove VSI - Plovdiv, 37, № 2, 113-118.
- Lidanski, T.*, 1988. Statisticheski metodi v biologiyata i v selskoto stopanstvo. Zemizdat, Sofia.
- Lyubenov, K.*, 1999. Trudno li e da se spre nashestviето na balura? – Rastitelna zashtita, br. 4, 28-29.
- Peev, H. i kol.*, 1985. Agrohimični i fiziologični osnovi na kachestvoto na rastenievadnata produktsia. Zemizdat, Sofia.
- Stoimenova, I.*, 2007a. Borba s balura v obrabotvaemite zemi. – Zemedelie plyus, № 8, 4-6.
- Stoimenova, I.*, 2007b. Zaplevlyavane na starnishte dominirano ot balur. – Zemedelie plyus, № 6-7, 18-21.
- Stoimenova, I., S. Aleksieva, A. Mikova*, 2007. Razpredelenie na plevelite v asotsiatsii pri zaplevlyavane s balur. – Pochvoznanie, agrohimiya i ekologiya, XLI, № 3, 15-21.
- Tonev, T. i kol.*, 2004. Rakovodstvo za uprazhnenia po herbologia. Akademichno izdatelstvo na Agrarnia universitet – Plovdiv.
- Tonev, T. i kol.*, 2007. Herbologia. Akademichno izdatelstvo na Agrarnia universitet – Plovdiv.
- Arnold, R. L. B., Ghera, C. M., Sanchez, R. A. and Insausti, P.*, 1990. Temperature effects on dormancy release and germination rate in *Sorghum halepense* (L.) Pers. – Weed Research, 30: 81–89.
- Nelson, D. C. and J. F. Giles*, 1989. Weed management in two potato (*Solanum tuberosum*) cultivars using tillage and pendimethalin. – Weed science, Vol. 37(2), 228-232.

Рецензент – доц. д-р Иван Жалнов
E-mail: ivzhalnov@abv.bg